

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.5.26

Nataliia Suhoniako

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8219-1143>

Commercial Court of Sumy Oblast;

Sumy State University, Ukraine

TYPES OF INFORMATION ACTIVITY OF COURTS IN UKRAINE

Наталія Сугоняко

Господарський суд Сумської області,

Сумський державний університет, Україна

ВИДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ В УКРАЇНІ

The article analyzes the legislation currently in effect in Ukraine that deals with the problem of making the legal regulation in the area of the information activity of courts more efficient. The analysis defined the criteria for typization of the information activity of courts and, consequently, the types of such information activity. The information activity of courts is understood as an accumulation of certain systematic and purposeful actions of courts with a view of creating material or non-material wealth to meet the information needs or interests of those interested according to the procedure established by the legislation currently in effect.

Information activity in general and information activity of courts, in particular, can be divided into three main groups, including the following: a) information activity intended to produce information (creation); b) information activity intended to meet the interests of the parties of information activity with the help of certain actions using information; c) information activity connected with the provision of the rights and interests of the parties of information activity.

Keywords: information activity, court activity, types of information, types of information activity, execution of the function of justice.

Сучасний стан розвитку нашої держави характеризується постійними змінами та трансформаціями практично у всіх сферах суспільного життя. Разом із зміною суспільства змінюється держава та її відношення до людини і громадянина. Запровадження людиноцентристської концепції функціонування держави, що стала пануючою на сучасному етапі розвитку нашої держави, спонукало уповноважені державою органи змінити не тільки підходи до сприйняття і співпраці з людиною та громадянином, а й поставили ряд завдань, вирішення яких стало запорукою розвитку України як незалежної та демократичної держави.

Одним з таких завдань є реформування органів судової влади та вдосконалення їх діяльності в аспекті відкритості, чесності та прозорості. В цьому аспекті підвищення ефективності правосуддя стало одним із пріоритетних і стратегічно важливих на шляху євроінтеграції України та приведення вітчизняної системи судочинства до європейських норм і стандартів з метою, в першу чергу, повного й неупередженого захисту прав і свобод громадян, юридичних осіб і держави. Разом з тим, повний та неупереджений захист прав людини і громадянина судовими органами є практично недосяжним без забезпечення ефективного здійснення судами інформаційної діяльності. Це в свою чергу дає нам можливість говорити про те, що на сучасному етапі розвитку нашої держави питання особливостей інформаційної діяльності судів в Україні є надзвичайно важливим, і таким, що потребує наукового дослідження.

Визначаючись із поняттям інформаційної діяльності для даного дослідження під інформаційною діяльністю ми матимемо на увазі сукупність систематичних цілеспрямованих дій суб'єкта направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення його інформаційних потреб чи інтересів. Системний аналіз даного визначення, в аспекті інформаційної

діяльності суду, дає можливість виділити два основних питання, відповідь на які є важливими для розуміння сутності досліджуваного явища, а саме: а) чому коли йде мова про діяльність суду ми говоримо про систематичну та цілеспрямовану його діяльність; б) які блага створює суд в процесі своєї діяльності.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»¹ судова влада в Україні, згідно з конституційними засадами поділу влади, здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. При цьому її реалізують судді та, у визначених законом випадках суд присяжних, шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Основним завданням суду, що реалізує судову владу є здійснення правосуддя. Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України.

Враховуючи зазначене, можемо обґрунтовано говорити, що здійснення діяльності суду, як ланки судової системи відбувається постійно, систематично та цілеспрямовано. І лише припинення функціонування держави, як єдиного політико-правового утворення, тобто втрата нею самостійності, може бути причиною не функціонування судової гілки влади взагалі і окремих судів зокрема. Також говорячи про блага, що створює суд в процесі своєї діяльності, варто особливо підкреслити, що основним завданням суду є здійснення правосуддя та забезпечення кожному права на справедливий суд і повагу до інших прав і свобод гарантованих Конституцією і законами України. В цьому аспекті головним благом, як результатом діяльності суду є стабільне функціонування режиму законності і правопорядку в державі.

Характеризуючи інформаційну діяльність суду та її особливостей, ми виходимо із того, що під інформаційною діяльністю суду ми розуміємо сукупність систематичних цілеспрямованих дій суду направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення інформаційних потреб чи інтересів зацікавлених осіб в порядку передбаченому чинним законодавством.

Інформаційна діяльність взагалі, та інформаційна діяльність суду зокрема, може бути поділена на три основні групи, а саме: а) інформаційна діяльність направлена на вироблення інформації (створення) (здійснюються уповноваженими працівниками суду, результатом дій яких є надання певної форми відомостей, які надходять ззовні та їх презентації іншим особам); б) інформаційна діяльність направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання інформації судом, одержання інформації судом, зберігання інформації судом, використання інформації судом, поширення інформації судом); в) інформаційна діяльність пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації, що потрапила до суду і має обмежений режим доступу).

Аналіз практики діяльності суду дає можливість в структурі цього виду інформаційної діяльності виділити дві основних групи, а саме: а) інформаційна діяльність, яка здійснюється апаратом суду та б) інформаційна діяльність, що вчиняється корпусом суддів в процесі здійснення правосуддя.

Апарат суду є невід'ємним структурним підрозділом конкретного судового органу суду, головним завданням якого є організаційне забезпечення роботи цього суду. Апарат суду здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»² та Положення «Про апарат суду»³, що розробляється на підставі типового положення про апарат суду⁴ та затверджується зборами суддів відповідного суду. Дослідження типового положення на предмет функцій апарату суду, дає можливість констатувати, що до функцій апарату суду входять повноваження, які можна віднести до інформаційної діяльності. Детальний аналіз другого розділу типового положення дає можливість структурувати цю інформаційну діяльність.

В структурі інформаційної діяльності апарату суду можна виділити: а) інформаційну діяльність направлену на організаційне, інформаційно-довідкове й документальне забезпечення

¹ Закон про судоустрій і статус суддів 2016 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>>.

² Закон про судоустрій і статус суддів 2016 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>>.

³ Протокол № 3 від 14 лютого 2019 року. Збори суддів господарського суду Сумської області. <https://su.arbitr.gov.ua/sud5021/pro_sud/polozhennay_pro_ap/>.

⁴ Наказ про Типове положення «Про апарат суду» 2019 (Державна судова адміністрація). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text>>.

функціонування суду; б) інформаційну діяльність направлену на належне ведення діловодства; в) інформаційну діяльність пов'язана з кадровим забезпеченням суду.

До інформаційної діяльності направленої на організаційне, інформаційно-довідкове й документальне забезпечення функціонування суду слід віднести реалізацію таких функцій як: 1) створює належні умови діяльності суду для ефективного виконання суддями покладених на них повноважень; 2) здійснює організаційне, інформаційно-довідкове й документальне забезпечення підготовки справ і матеріалів для розгляду суддями; 3) забезпечує ведення журналів (протоколів) судового засідання, фіксування судового процесу (судових засідань) технічними засобами, проведення відеоконференцій; 4) організовує та забезпечує ведення діловодства в суді, забезпечує підготовку й складання документів відповідно до інструкції з діловодства в суді, інших актів законодавства України; 5) забезпечує ведення, облік, формування, опрацювання, надсилання, друкування, тиражування, використання, зберігання та знищення матеріалів, документів та інших матеріальних носіїв інформації, пов'язаних із діяльністю суду; 6) бере участь в аналізі судової статистики, вивченні та узагальненні судової практики, забезпечує підготовку аналітичних довідок, таблиць, інформації з питань судової статистики; 7) організовує бібліотечно-інформаційну роботу в суді; 8) здійснює інформаційне наповнення веб-сайту суду; 9) забезпечує розроблення проектів актів стосовно організації внутрішньої діяльності суду.

До інформаційної діяльності апарату суду направленої на належне ведення діловодства можна віднести реалізацію таких функцій як: 1) організація та забезпечення ведення діловодства в суді, забезпечення підготовки та складання документів згідно з положеннями інструкції з діловодства в суді, а також інших актів законодавства України; 2) організація комплектації архіву, підготовка документів та архівних справ для передання їх в установленому порядку для постійного зберігання в архів чи їх знищення; 3) складання та подання в установленому порядку статистичної звітності про стан роботи суду, формування оглядів статистичних даних про підсумки діяльності суду;

До інформаційної діяльності пов'язаної з кадровим забезпеченням суду можна віднести реалізацію таких функцій як: 1) ведення кадрового діловодства суду, так само і особових справ суддів у порядку, визначеному Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Радою суддів України; 2) здійснює ведення автоматизованої системи обліку кадрів суду (до початку роботи Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи); 3) забезпечення ведення військового обліку та здійснення бронювання для працівників суду.

В процесі реалізації зазначених функцій апаратом суду, уповноважена особа (працівник суду), обробляючи отриману інформацію об'єктивує її у відповідному документі чи сукупності документів, що мають юридичне значення, і які є єдиним комплексним об'єктом інформаційної діяльності. Так, документальне забезпечення підготовки справ і матеріалів для розгляду суддями об'єктивується у належним чином оформленій судовій справі, яка містить послідовне зібрання відповідних документів та має вигляд судової справи в розумінні п.п. 1.2.1 п. 1.2. Положення про автоматизовану систему документообігу суду¹. Організація та комплектування архіву об'єктивується у належній підготовці документів та судових справ для передачі їх у встановленому порядку на постійне зберігання до архівів. Ведення кадрового діловодства суду об'єктивується у створенні особових справ суддів, що працюють в відповідному суді.

Говорячи про інформаційну діяльність, що направлена на вироблення (створення) інформації, і яка проводиться корпусом суддів в процесі відправлення судом правосуддя, слід зазначити наступне. Безпосередня діяльність суду виявляється у здійсненні правосуддя шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях в особливій, встановленій законом, процесуальній формі цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ. Особливості їх розгляду врегульовані відповідними процесуальними кодексами.

Судовий розгляд, як певний процесуальний порядок відправлення правосуддя, складається зі стадій. При здійсненні правосуддя суд, неухильно дотримуючись норм матеріального та процесуального права, забезпечує їх (справ) справедливий, неупереджений та упродовж розумного, але не більш встановленого законом строку розгляд і вирішення з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Стадія судового розгляду складається з чотирьох частин, кожна з яких має

¹ Рішення про Положення про автоматизовану систему документообігу суду 2020 (Рада суддів України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr030414-10>>.

свої значення, зміст і призначена для вирішення певного кола питань. Це – підготовча частина; розгляд справи по суті; судові дебати; ухвалення та оголошення рішення. В результаті проходження справи через кожну з зазначених стадій, суд має можливість об'єктивно, повно, на підставі закону оцінити надані по справі докази та винести правосудне рішення. Тобто, інформаційна діяльність суду, що направлена на створення інформації відбувається в процесі відправлення судом правосуддя в рамках судового процесу. При цьому її об'єктивація відбувається на всіх стадіях розгляду справи та має форму відповідних судових рішень та інших процесуальних документах, що продукуються ним відповідно до чинного законодавства України.

Друга група інформаційної діяльності суду пов'язана із задоволенням інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією. Її можна визначити як цілеспрямовану діяльність суду, що здійснюється уповноваженими органами, і яка направлена на задоволення поточних та спеціальних інформаційних потреб зацікавлених осіб в рамках чинного законодавства України, що об'єктивується у формі одержання, використання інформації, поширення та зберігання інформації. Такими зацікавленими особами можна вважати: а) державу; б) фізичних осіб, підприємства, установи, організації; в) сторони справи.

Функціонуючи як самостійний суб'єкт відносин держава має і повинна мати всю необхідну інформацію щодо стану справ на її території, в тому числі і щодо відправлення правосуддя та додержання режиму правопорядку. Враховуючи те що відправлення правосуддя на території України здійснюється судами, цю інформацію держава в особі уповноважених нею органів має можливість одержати в судах у формі різних статистичних даних, що відображають стан справ в процесі функціонування судової гілки влади. Всі уповноважені державою органи, в компетенцію яких входять дані повноваження, мають право направити відповідний запит для отримання необхідних відомостей. Також, відповідно до Закону України «Про державну статистику»¹ судові органи подають у порядку та строки передбачені цим законом статистичні відомості щодо їх діяльності для створення єдиної системи обліку та статистики на всій території України та її узгодження з міжнародними стандартами і методологією.

Фізичні особи, підприємства, установи та організації, що не є учасниками конкретного процесу можуть мати, відповідно до чинного законодавства, певні інтереси які можуть задовольнятися інформаційною діяльністю суду. Характеризуючи фізичну особу як суб'єкта, що має інформаційний інтерес слід вказати, що чинне законодавство України її визначає як людину, що є учасником правових відносин. Відповідно до юридичної енциклопедії фізичною особою є громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, які є суб'єктами правовідносин².

Сторони судової справи також мають інформаційні інтереси, які можуть бути задоволені виключно інформаційною діяльністю суду. Зокрема, інформація про перебіг справи, склад матеріалів справи, рішення справи можуть бути їм надані лише в суді в порядку передбаченому законодавством України. Задоволення цих інформаційних інтересів передбачене чинним законодавством і ним гарантується шляхом законодавчого закріплення право учасників справи³. Також дані права можуть бути реалізовані представниками сторін справи, зокрема адвокатами.

Підсумовуючи викладене щодо характеристики інформаційної діяльності суду направленою на задоволення інтересів зацікавлених суб'єктів можна виділити таку її особливість як наявність ініціативи-каталізатора такої діяльності. Лише зацікавленість суб'єктів є підставою інформаційної діяльності суду. Ця зацікавленість об'єктивується в інформаційному інтересі який може бути задоволений лише шляхом отриманні відповідної інформації від відповідного суду.

До третьої групи інформаційної діяльності суду включається діяльність пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів, що направлена на захист від несанкціонованого доступу до інформації, що знаходиться у володінні суду, яку слід визначити як сукупність правових, адміністративних, організаційних та інших заходів, здійснюваних уповноваженими особами

¹ Закон про державну статистику 1992 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text>>.

² Шемшученко, Ю.С. (1998). *Юридична енциклопедія: в 6 т.* Київ: «Укр. енцикл.», 567.

³ *Господарський процесуальний кодекс України 2018* (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>>; *Кодекс адміністративного судочинства України 2005* (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>>; *Цивільний процесуальний кодекс України 2004* (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>>.

відповідного суду, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї. Ця діяльність має суто внутрішньо-організаційний характер і здійснюється на підставі Закону України «Про доступ до публічної інформації»¹ та Положення про порядок організації доступу до публічної інформації що знаходиться у володінні суду які затверджуються наказами керівників апаратів відповідних судів². Безпосередні практичні особливості такої діяльності ми розглянемо в наступному розділі.

Таким чином, враховуючи все вище викладене можемо зробити наступні **висновки**.

Інформаційна діяльність суду це сукупність систематичних цілеспрямованих дій суду направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення інформаційних потреб чи інтересів зацікавлених осіб в порядку передбаченому чинним законодавством.

Інформаційна діяльність суду за функціональним критерієм, може бути поділена на три основні групи, а саме: а) інформаційна діяльність направлена на вироблення інформації (створення), в нашому випадку діяльність направлена на створення інформації судом; б) інформаційна діяльність направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання інформації судом, одержання інформації судом, зберігання інформації судом, використання інформації судом, поширення інформації судом); в) інформаційна діяльність пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації, що потрапила до суду і має обмежений режим доступу).

В структурі інформаційної діяльності суду зі створення інформації виділяються дві основних групи, а саме: а) інформаційна діяльність яка проводиться апаратом суду та б) інформаційна діяльність, що вчиняється корпусом суддів в процесі здійснення правосуддя.

В структурі інформаційної діяльності апарату суду виділяється: а) інформаційна діяльність направлена на організаційне, інформаційно-довідкове й документальне забезпечення функціонування суду; б) інформаційна діяльність направлена на належне ведення діловодства; в) інформаційна діяльність пов'язана з кадровим забезпеченням суду.

Інформаційна діяльність, що вчиняється корпусом суддів в процесі здійснення правосуддя поділяється на три групи: 1) інформаційна діяльність, що направлена на створення інформації і здійснюється в процесі відправлення судом правосуддя в рамках судового процесу; 2) інформаційна діяльність направлена на задоволення інтересів зацікавлених суб'єктів поза судовим процесом; 3) інформаційна діяльність пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів, що направлена на захист від несанкціонованого доступу до інформації, що знаходиться у володінні суду.

Висновки представлені у даній статті мають проміжний характер, що означає, подальшу потребу у вивченні поставлених в даній статті проблем правового регулювання видів інформаційної діяльності судів в Україні.

References:

1. *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy 2018* [Commercial Procedural Code of Ukraine 2018] (Verkhovna Rada Ukraine) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>>. [in Ukrainian].
2. *Zakon pro derzhavnu statystyku 1992* [Law on State Statistics 1992] (Verkhovna Rada Ukraine) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text>>. [in Ukrainian].
3. *Zakon pro dostup do publichnoi informatsii 2011* [Law on Access to Public Information 2011] (Verkhovna Rada Ukraine) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>>. [in Ukrainian].
4. *Zakon pro sudoustrii i status suddiv 2016* [Law on the Judiciary and the Status of Judges 2016] (Verkhovna Rada Ukraine) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>>. [in Ukrainian].
5. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy 2005* [Code of Administrative Procedure of Ukraine 2005] (Verkhovna Rada Ukraine) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>>. [in Ukrainian].

¹ *Zakon pro dostup do publichnoi informatsii 2011* (Verkhovna Rada Ukrainy). *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>>.

² *Положення про порядок організації доступу до публічної інформації що знаходиться у володінні Люботинського міського суду Харківської області*. <https://zib.com.ua/ua/print/22683-polozhennya_pro_poryadok_organizacii_dostupu_do_publichnoi_i.html>.

6. *Nakaz pro Typove polozhennia «Pro aparat sudu» 2019* [Order on the Standard Provision "On the Court Apparatus" 2019] (Derzhavna sudova administratsiia) [(State Judicial Administration)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text>>. [in Ukrainian].
7. *Polozhennia pro poriadok orhanizatsii dostupu do publichnoi informatsii shcho znakhodytsia u volodinni Liubotynskoho miskoho sudu Kharkivskoi oblasti* [Regulations on the procedure for organizing access to public information held by the Lyubotyn City Court of the Kharkiv Region]. <https://zib.com.ua/ua/print/22683-polozhennya_pro_poryadok_organizacii_dostupu_do_publichnoi_i.html>. [in Ukrainian].
8. *Protokol № 3 vid 14 liutoho 2019 roku. Zbory suddiv hospodarskoho sudu Sumskoi oblasti* [Protocol № 3 of February 14, 2019. Meeting of judges of the Commercial Court of Sumy region]. <https://su.arbitr.gov.ua/sud5021/pro_sud/polozhennay_pro_ap/>. [in Ukrainian].
9. *Rishennia pro Polozhennia pro avtomatyzovanu systemu dokumentoobihu sudu 2020* [Decision on the Regulations on the automated document management system of the court 2020] (Rada suddiv Ukrainy) [(Council of Judges of Ukraine)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr030414-10>>. [in Ukrainian].
10. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy 2004* [Civil Procedure Code of Ukraine 2004] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>>. [in Ukrainian].
11. Shemshuchenko, Yu.S. (1998). *Yurydychna entsyklopediia: v 6 t.* [Legal encyclopedia: in 6 volumes]. Kyiv: «Ukr. entsykl.». [in Ukrainian].